

Kronika prve belokranjske čete 1941

Ustaja proti okupatorju se je začela v Beli Krajini z oboroženim napadom črnomanjske skupine partizanov. Napad je bil izvršen v noči 11. avgusta 1941. leta na oddelek italijanske vojske, ki je varovala železniško progo med Črnomljem in Drazoviči. Ta akcija spada v okvir prvih borb proti okupatorju v Sloveniji. Bila je le demonstrativnega značaja, saj je bila skupina, ki jo je izvedla, slabo oborožena. Vendarle so ti prvi strel široko odjeknili med domačim prebivalstvom in upor se je začel hitreje širiti. Po napadu na Italijane pri Drazovičih so nekateri udeleženci te akcije še isto noč odšli v ilegalo in tvorili prvo partizansko enoto v Beli Kra-

Usoda borcev prve belokranjske čete je dramatična. S svojimi junaškimi podvigom, hrabro borbo in s smrtjo so prižgali planzenico, ki se je razplamtela v vsesplošni upor, s katerimi je bila izbojevana zgodovinsko pomembna zmaga in svoboda, po kateri je desetletja krepnelo zatirano ljudstvo.

Padli borci na fazah

1. XI. 1941

1. Fabjan Alojz: rojen 26. 6. 1913, Črnomelj
po poklicu uvar.

2. Viščaj Jože: rojen 30. 8. 1915, Črnomelj
po poklicu tapetnik.

3. Jerman Leopold: rojen 22.9. 1918, Loka
pri Črnomlju, brivec

4. Švajger Vinco: rojen 3. 10. 1916, Loka
pri Črnomlju, delavec

5. Jonke Stanke: dijak iz Dobljč

6. Gajšek Viktor: Dobljčka gora

7. Gajzer Jože: delavec iz Ptujja

8. Činčič Jvan: rojen 18. 4. 1920, trgovski pomočnik iz Metlike.

9. Kranjc Pavel: pečarski pomočnik iz Hrvatske.

10. Neznani delavec: iz Furlanije v Italiji.

11. Pirus Anton: pekovski pomočnik iz Metlike.

12. Obkul Franc: rojen 19. 9. 1925, kmečki delavec iz Rosalnice.

13. Slobodnik Jože: rojen 23. 4. 1906, čevljar iz Metlike.

14. Matjašič Franc: rojen 27. 2. 1920, kmečki sin iz Rosalnice.

15. Kopinič Jvan: rojen 4. 1. 1914., kmet iz Radovičev.

16. Kovačič Tona: delavec iz Gradaca.

17. Celijanc Slavko: iz Gradaca.
rojen 27. VIII. 1921

18. Muc Alojz: Zemelj.
rojen, 28. VI. 1920

19. Jaklič Jože: Lemelj
rojen 13. XI. 1919

Pozneje ustreljeni borci.

20. Mihalčič Jože: rojen 20. 1. 1904.,
Davpča vas pri Semiču,
kmet. Ustreljen v Ljubljani
6. 12. 1941. Narodni heroj.

21. Dvojnoč Štefan: iz Kanžarice -
padel v Nestopljji vasi 1942.

22. Brunskola Karel: padel v Nestopljji vasi.

23. Jelenc Tona: padel v Nestopljji vasi.

jiži. V njej so bili: Janke Staritza, Štefan Dvojmoč, Anton Jelenec, Mirko Martinšek, Janez Kočevar, Leopold Jerman, Dinke Švajger, Jože Vrščaj in Fran Korelec. Utaborili so se na miklerskem bri-
bu pri studencu, imenovanem Kozlova voda. Ak-
cija, izvedena pri Vranovičih, je imela na Ita-
lijane velik vpliv, saj odslej niso upali prosto
koditi med prebivalstvom, temveč le v večjih sku-
pinah.

Osvobodilno gibanje se je hitro širilo po
vseh Beli Krajini. Nastajale so nove skupine par-
tizanov. V Metliki je prvo skupino organiziral Jvan
Črnič in z njo odšel v ilegalo 7. septembra 1941.
leta. V skupini so bili: Jvan Črnič, Anton Prus,
Franc Matjašič, Jvan Koprnič, Jože Slobodnik in
Franc Obrul. Zadrževali so se v okolici Drašič.

20. avgusta sta iz črnomaljskih zapo-
rov pobegnila Fabjan Alojz in Brula Anton. Za-
prta sta bila, ker sta bila osumljena, da sta odnes-
la lovsko orožje, ki je bilo skranjeno v prostorih

črnomaljske občine. Pobegnila sta tako, da sta preplezala 6 m visok zid in dvakrat prebredla reko Labinjjo. Ker pa Brula ni znal plavati, ga je Fabjan na hrbtu prenašal čez reko. Fabjanov prihod v partizane je bil velikega pomena za maloštevilno četo. Bil je znan kot hraber človek in dober poznavalec gozdov. Postal je vodja skupine.

6. septembra 1941. leta je skupina partizanov, v kateri so bili Alojz Fabjan, Janez Kočevar, Leopold Jerman in neznan partizan po rodu iz Sibije, ki je pobegnil iz vojaškega transporta in se priključil tej četi, ki je napadla italijansko patruljo na cesti Črnomelj - Griblje. Iz Črnomlja je narreč skupina Italijanov prevažala hrano in strelivo za svojo posadko v Gribljah. Ubita sta bila dva italijanska fašista, dva pa sta bila ranjena. Med spopadom je prispela še druga italijanska skupina in partizani so se

morali umakniti. Ta akcija je imela še izrazitejši vojaški pomen. Posebno močno pa je vplivala na politične razmere.

Črnorazljska skupina je izvršila več pomembnih akcij. Tako je n. pr. v tudiriku Karličarica zaplenila 240 kg eksploziva, ki je služil za nadaljne sabotažne akcije. Rušila je komunikacije in kaznovala domače izdajalce, ki so sodelovali z okupatorjem. Obezem je širila tudi propagando. Za razmnoževanje literature je imela šapirograf. Povezana je bila z osvobodilnim gibanjem v Novem mestu. Od tod je dobivala propagandni material in orožje. Med drugim je dobila tudi puškornitralje z „zbrojevko“.

V vasi Klošter sta pripadnika OF Jože Kaplan in Slavko Cerjanc ubila italijanskega vojaka in mu odzela orožje.

V Semiču je semiška skupina napadla 13. oktobra 1941. leta bazo italijanske

družbe Emona. Ta napad je ravno tako močno odjeknil med belokranjskim prebivalstvom. O njem so poročali celo v Rimu in Berlinu.

Ker je partizansko gibanje narasčalo tudi po drugih krajih Slovenije in dobivalo vse večji obseg, je glavno poveljstvo slovenskih partizanov pripravljalo pomembno akcijo in sicer združitve več partizanskih enot za boj proti Nemcem, ki so v okolici Krškega izseljevali slovensko prebivalstvo in tam naseljevali nemško manjšino - Kočevarje. Glavno poveljstvo je povabilo k sodelovanju tudi belokranjsko skupino. To nalogo sta dobila Matija Bahor, sekretar okrožnega komiteja za Belo Krajino in Šuštarič Tone (Železnik), poveljnik CK za Belo Krajino.

Skupni sestanek vseh partizanskih enot se je vršil 28. oktobra 1941. leta pri cerkvi na hribu Smuku pri Semiču. Po sestanku so

se združile črnomaljska, semiška, metliška in gradaška skupina. Sporazumno so postavili za komandanta Fabjana Alojza iz Črnomlja, za komisarja pa izkuščenega političnega delavca Mišelčiča Jožeta iz Semiča. Poleg teh so bili v ožjem štabu še: Milan Simec, Alojz Gajzer, Jože Vrščaj in Ivan Črnič. Četa je bila oborožena z enim puškomitraljezem in s puškami po 200 naboji. Nekateri so imeli tudi bombe in nože. Oblečeni so bili deloma v civilne, deloma v vojaške obleke od bivše jugoslovanske vojske. Ta četa je štela 30 borcev.

28. oktobra so italijanski fašisti na Razvajah pri Sinjem vrhu zverinsko umorili vidnega političnega delavca Franca Špeharja in njegovega sodelavca Miho Nukavca.

Belokranjska četa je 28. oktobra 1941. leta odšla na svoj usodni borbeni pohod na Bučko. Vodil jo je neki kurir, ki ni poznal poti.

Ko je skupina prišla do Otočca pri Novem mestu, kjer naj bi prešla reko Krko, ni bilo ničesar pripravljenega za prehod reke, niti ne za nadaljnje zveze. Ker je med tem časom pričelo izredno močno snežiti in borci niso mogli prebresti narasle reke, so se po daljšem čakanju umakli v Belo Krajino z namenom, da vzpostavijo bolj zanesljive zveze med sodelujočimi. Odšli so proti Gornjim Lazam, kjer naj bi prenočili. Prav ta odločitev je bila za njih usodna. Že pri Ratežu so naleteli na sledove italijanskih motoriziranih in konjeniških oddelkov in jih zasledovali. Pri Gornji Težki vodi so spustili na Italijane celo nekaj strelou. Do večjega spopada pa ni prišlo. Nato so nadaljevali pot mimo Radohe v Gornje Laze. Okrog polnoči so se nastanili v Šobarjevi in Navsarjevi hiši. Izčrpani od naporne poti in premočeni so odložili obleko in odšli prenočevati deloma v hiše, deloma v gospodarska poslopja.

Italijanska kolona je po stiku pri Težki vodi sledila to skupino. Vseeno temu je botrovalo še izdajstvo Juana Luzarja iz Radolze, ki je za 500 lit pripeljal Italijane na Laze. Ker so bili Italijani napačno informirani, da so partizani le v Nauserjevi hiši, so obkoljevali samo to poslopje. Pričeli so streljati in zažgali so tudi senike, na katerem je prenočevalo dober del partizanov. Partizani so jim sicer odgovorili z orožjem, vendar je bila koncentracija na 300 Italijanov tako močna, da so partizani padali drug za drugim, ali pa zgoreli v plamenih, ki so hipotza zajeli omenjeni senike. Partizani, ki so bili v Šobarjevi hiši, so poskušali pomagati napadenim tovarišem, toda pokvaril se jim je mitraljez in niso mogli uspešno odbiti Italijanov. Italijani so obkolili tudi njih in le posamezniki so se prebili iz gorečega obroča. Četa je bila razbita. Pretežna večina borcev je padla v spopadu, nekatere

pa so ujeli Italijani. Od tridesetih borcev se je prebilo skozi obroč le osem. V boju je padlo 19 partizanov. Ubit je bil tudi posestnik Mauser. Komisar Mihelčič Jože je bil ujet in 6. decembra 1941. leta ga je italijansko sodišče v Ljubljani obsodilo na smrt. To je bila prva smrtna obsodba v Sloveniji. Ustrelili so ga 9. decembra, njegovo truplo pa odpeljali v Trst, da bi zabrisali sledove svojega zločina. Ostale ujete partizane so Italijani takoj naslednji dan po spopadu zverinsko pobili in mrtve vlačili po okoliških vaseh.

V tej strašni noči so se uspešno prebili iz obroča Košir Franc iz Rožnega dola, Šimec Milan iz Črnomlja, Kočevar Janez iz Črnomlja, Smerdu Ivan iz Primorske, Jelenec Tone in Brunskole Karel. Preživeli borci so po velikem snegu, zelo slabo oblečeni in obuti, poleg tega še preutrujeni

od dolge poti, odšli v izhodiščno taborišče na Debeli vrh pri Kozlovi vodi. Tu so našli Dvojmoča Stefana, ki so ga pred odhodom pustili za vzdrževanje zvez in zbiranja novih partizanov. Utrujení borec pa niso imeli mira niti na Debelem vrhu. Kmalu so jih izsledili italijanski fašisti iz Čimolija in jih 22. novembra 1941. leta. Toda tokrat niso želi uspehov. Partizani so se umaknili brez izgub.

Neprestano preganjani partizani so se na to razdelili v dve skupini. Prva skupina partizanov je odšla pod vodstvom Koširja Franca na Kleč pri Planini. Niso imeli mira zato so se umaknili na področje izven Bele Krajine - v Gače pri Čimošnjicah. Tu so preživeli zimo in se spomladi 1942. leta priključili novoformiranim partizanskim enotam v Gorjancih. Druga skupina, v kateri so bili

Dvojnoč Štefan, Brunzskole iz Jelenca, se je za-
drževala v okoliških vaseh Senziča. V začet-
ku februarja pa je bila napadena od itali-
janskih fašistov. Vsi trije so padli.

Šimca Milana so Italijani ujeli
na Kleču, 8. decembra 1941. leta in 11. feb-
ruarja 1942. leta ga je italijansko sodišče
v Ljubljani obsodilo na dosmrtno ječo.
Kazen je prestajal v zloglasnem taborišču
v Italiji. Šele po končani vojni se je vrnil
domov.

Skupina na Gačah, ki sta jo
tvorila Košir Franca in Kočevar Janez, pozne-
je se ji nje je pridružil še Cuznar Stane,
je srečno dočakala zarjo svobode. Preži-
veli borci prve belokranjske čete so se tako
uključili v razne akcije za obrzovo domovi-
ne. Postali so znani borci in aktivni druž-
beno-politični delavci.